

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายที่สำคัญประการหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน คือ การผลิตครูให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปี พ.ศ. 2503 ซึ่งตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า ¹ "...รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครู และพึงสนับสนุนการฝึกหัดครูเป็นพิเศษ เพื่อให้สถานศึกษาต่าง ๆ มีครูผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถให้การศึกษาค้นคว้าตามความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ..."

นอกจากนี้ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่สอง พุทธศักราช 2510-2514 ยังได้ย้ำให้เห็นความสำคัญของการฝึกหัดครูว่า ² "...ในด้านการฝึกหัดครูให้พยายามเร่งรัดปรับปรุงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยพยายามผลิตครูประกาศนียบัตรการศึกษา ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง และปริญญาการศึกษาบัณฑิตเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันให้เปิดอบรมครูที่มีวุฒิคำ ใหม่นี้มีความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้น..." ด้วยเหตุนี้ ทางกองโรงเรียนฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางแผนไว้ว่าจะรับนักเรียนฝึกหัดครูเพิ่มขึ้น เพื่อผลิตให้ได้จำนวนที่ต้องการ

และในปัจจุบันตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่สาม พุทธศักราช 2515-2519 รัฐบาลได้ตระหนักถึงการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว ถึงปีละ 3.2 % จึงเป็นเหตุให้มีเด็กที่จะต้องเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาภาคบังคับมากขึ้น ทางกองโรงเรียนฝึกหัดครูวางโครงการไว้ว่าจะต้องผลิตครูให้เพิ่มขึ้น โดยใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายโครงการผลิตครูในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่สาม พ.ศ. 2515-2519 เป็นเงิน 1259.54 ล้านบาท

¹ กระทรวงศึกษาธิการ. "แผนการศึกษาแห่งชาติ," เอกสารการศึกษามันที่สอง (กองเผยแพร่การศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2504), หน้า 9-10.

² สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สอง พ.ศ. 2510-2514, (พระนคร:สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2510), หน้า 32.

คาดว่าในปีสุดท้ายของแผนจะผลิตครูรวมทั้งสิ้น 89,000 คน³

แต่ในการจัดการศึกษานั้น เรามีทรัพยากร เป็นจำนวนจำกัด ไม่ว่าจะ เป็นทรัพยากร ในด้านกำลังคน กำลังเงินและวัสดุอุปกรณ์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่เราจะต้องใช้ทรัพยากรที่มี อยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นั่นคือ การลงทุนที่ใหญ่ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ถ้านักศึกษาแต่ละคนที่ เข้ามาศึกษาในวิทยาลัยครู สอบได้ไปเรื่อย ๆ โดยไม่สอบตกซ้ำชั้น หรือออกกลางคันเลย นั้นว่ามีประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจ การที่จะบอกว่า คุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพการศึกษา เป็นอย่างไรนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย และถึงแม้จะบอกได้ว่าเป็นอย่างไร การที่จะปรับปรุง ทั้งคุณภาพ และประสิทธิภาพให้ดีขึ้น ไม่ใช่เป็นของง่ายเช่นกัน แต่เราก็จำเป็นที่จะต้องคำนวณ หาประสิทธิภาพทางการศึกษาให้ได้⁴

ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 2 ว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ปัญหาความสูญเปล่า อันเนื่องมาจากนักเรียน ออกกลางคัน ซ้ำชั้นหรือสอบไล่ตก คุณภาพของนักศึกษาวิทยาลัยครูเป็นสิ่งที่น่าวิตก เพราะมี นักศึกษา 40-50 คน ต่อหนึ่งห้องเรียน การใช้ครูชุดเดิมสอนภาคค่ำ ทำให้ครูมีภาระหน้าที่และความเหน็ดเหนื่อยเพิ่มมากขึ้น อาจกระทบกระเทือนถึงคุณภาพการสอนต่อนักศึกษาเป็นจำนวนมาก

ในปีการศึกษา 2517 วิทยาลัยครู 29 แห่งทั่วประเทศรับนักเรียนรวมกันจำนวน 34,600 คน แต่มีผู้สมัครถึง 138,000 คน⁵ ตามสถิติในแต่ละปีการศึกษาที่ยานมาจำนวนผู้ สมัครสอบกับจำนวนนักศึกษาที่ทรงกรมฝึกหัดครูจะรับได้ เป็นอัตราส่วนโดยเฉลี่ย 1:4 ดังนั้น

³สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี "โครงการผลิตครู ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา, "แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม พ.ศ. 2515-2519, (พระนคร:สำนักนายกรัฐมนตรี, 2510), หน้า 489.

⁴ช่วง บัณฑิต, "เศรษฐกิจการศึกษากับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน, "ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา, (กองวางแผนการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2513), หน้า 54.

⁵สาโรช บัณฑิต "ชาวการศึกษา, "หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน, (19 มีนาคม พ.ศ. 2517), หน้า 3.

ผู้ที่สอบเข้าเรียนได้ จึงน่าจะมีความสามารถเรียนสำเร็จตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ จำนวนผู้สอบเข้าได้ควรจะเท่ากับจำนวนผู้สำเร็จเพราะทางกรมฝึกหัดครูได้คัดเลือกแล้ว ควรจะมีประสิทธิภาพในการศึกษาอย่างสมบูรณ์ คือ ไม่มีความสูญเสียเปล่าทางการศึกษานั้นเอง แต่จากการวิจัยของวาสนา คำคุณ⁶ ปรากฏว่าวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร 7 แห่ง มีจำนวนผู้เรียนช้ากว่ากำหนด และมีจำนวนผู้ที่ออกกลางคันมากจนทำให้เกิดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษารัฐต้องเสียเงินในการลงทุนไปถึง 3,697,700 บาท ต่อปี

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจถึงลักษณะความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อนเลย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังจะเป็นประโยชน์แก่กรมการฝึกหัดครู ซึ่งผู้วิจัยเป็นข้าราชการในสังกัดด้วย

เมื่อกล่าวถึงความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา เราหมายถึงการที่ลงทุนสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ เงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนกำลังคนและเวลาแล้วไม่ได้รับผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า เกิดความสูญเสียเปล่าในหลายลักษณะ เช่น ไม่มีผู้นิยมเรียน การออกจากโรงเรียนกลางคัน การเรียนช้ากว่ากำหนด เรียนสำเร็จแล้วไม่มีงานทำ หรือทำงานไม่ตรงกับสายที่เรียนมา เป็นต้น ในการศึกษาเรื่องลักษณะความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจะศึกษาถึงความสูญเสียเปล่าในสองลักษณะเท่านั้น คือ การเรียนช้ากว่ากำหนด (Repetition) และการออกกลางคัน (Drop Out)

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักศึกษาที่เข้าเรียน และจำนวนนักศึกษาที่สำเร็จของแต่ละวิทยาลัย และโดยส่วนรวม

⁶วาสนา คำคุณ, "ประสิทธิภาพทางการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2508-2510," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513). (พิมพ์ที่), หน้า 72

2. ศึกษาความสูญเสียทางการศึกษาในทั้งสองลักษณะ คือ การเรียนซ้ำกว่ากำหนด และการออกกลางคัน หรือมีเพียงลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือไม่มีความสูญเสียเลยในแต่ละวิทยาลัย และโดยส่วนรวม

3. คำนวณค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องเสียไป เนื่องจากนักศึกษาต้องเรียนซ้ำกว่ากำหนด และการออกกลางคัน โดยแยกออกตามลักษณะของความสูญเสีย และโดยส่วนรวม

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ดังนี้

1. การศึกษาในระดับวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประสิทธิภาพพอสมควร นั่นคือมีเรโซประสิทธิภาพ (Efficiency Ratio) เท่ากับหนึ่ง

2. การศึกษาในระดับวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่มีความสูญเสียทางการศึกษานั้นคือ เรโซความสูญเสีย (Wastage Ratio) เท่ากับศูนย์

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเช่นนี้เพราะกรมการฝึกหัดครูได้ทำการสอบคัดเลือกนักศึกษาก่อนเข้าเรียน ดังนั้นนักศึกษาทุกคนควรสำเร็จการศึกษาได้ในเวลาที่กำหนด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องลักษณะความสูญเสียทางการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขอบเขตดังนี้

1. วิจัยลักษณะความสูญเสียทางการศึกษาในสองลักษณะคือ การเรียนซ้ำกว่ากำหนด (Repetition) และการออกกลางคัน (Drop Out)

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ห้าแห่ง ดังต่อไปนี้

1. วิทยาลัยครูมหาสารคาม
2. วิทยาลัยครูนครราชสีมา
3. วิทยาลัยครูสกลนคร
4. วิทยาลัยครูอุบลราชธานี
5. วิทยาลัยครูอุดรธานี

3. ทำการวิจัย เฉพาะนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาการ ศึกษา (ป.กศ.)
หลักสูตร สองปี ภาคปกติ รุ่นปีการศึกษา 2512, 2513, 2514 รวม 3 รุ่นเท่านั้น

4. นักศึกษาที่เรียนหลักสูตร และระดับอื่นๆ ไม่อยู่ในขอบข่ายของการวิจัย และ
ไม่ศึกษาถึงผลการ เรียน เป็นรายวิชาของนักศึกษา และสาเหตุของการสูญเสียค่าตัวการศึกษา
ทั้งสองลักษณะ

ขอตกลงเบื้องต้น

การวิจัยเรื่องนี้ มีข้อตกลงเบื้องต้นว่า

1. ผลการวิจัยรุ่นปีการศึกษา 2512 - 2514 จะเป็นตัวแทนของนักศึกษาใน
วิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือทุกรุ่น ทั้งในอดีตและอนาคตไกลๆ

2. การอนุมัติผลการศึกษานักศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งห้าแห่ง
อยู่ในสภาพเดียวกัน และเชื่อถือได้ เพราะว่ามีอาจารย์ที่มีความสามารถทัดเทียมกัน ใช้
หลักสูตร และการวัดผลอย่างเดียวกัน

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ อาจมีข้อบกพร่อง และทำให้ผลการวิจัยไม่ตรงเป้าหมายที่ต้องการ
เนื่องจากสิ่งต่างๆดังต่อไปนี้

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย เป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นในอดีต แม้ว่าจะเป็นข้อมูล
ปฐมภูมิ คือได้มาจากวิทยาลัยครูแต่ละแห่งโดยตรง ก็ไม่อาจทราบได้ว่า เป็นข้อมูลที่มีความ
ถูกต้องอย่างสมบูรณ์หรือไม่

ข้อมูลที่ไ้รวบรวมจากแผนกทะเบียนของวิทยาลัยครู มิได้เป็นข้อมูลที่เก็บไว้เพื่อ
การวิจัยโดยเฉพาะ ดังนั้นระเบียบและวิธีการเก็บทะเบียนของนักศึกษาแต่ละวิทยาลัยจึง
กระจัดกระจายมีข้อมูลไม่ครบถ้วนบริบูรณ์

นอกจากนี้ การวิจัยครั้งนี้ อาจไม่สมบูรณ์เนื่องจากอาจารย์สอน และสภาพการของแต่ละปีการศึกษา แต่ละรุ่นอาจมีความแตกต่างกัน ทำให้การออกกลางคืนหรือเรียนซ้ำกว่ากำหนดแตกต่างกันด้วย เป็นต้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิทยาลัยครู หมายถึง วิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือห้าแห่ง ได้แก่

1. วิทยาลัยครูมหาสารคาม
2. วิทยาลัยครูนครราชสีมา
3. วิทยาลัยครูสกลนคร
4. วิทยาลัยครูอุบลราชธานี
5. วิทยาลัยครูอุดรธานี

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่สอบคัดเลือกเข้าเรียนในวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตรการศึกษาศึกษา

(ป.กศ.) หลักสูตร สองปี ภาคปกติ ทั้งชายและหญิง รุ่นปีการศึกษา 2512 - 2514

รุ่น (Cohort) หมายถึง ผู้ที่สอบคัดเลือกเข้าเรียนในวิทยาลัยครูแต่ละปีการศึกษา เช่น ปีการศึกษา 2512 มีนักศึกษาวิทยาลัยครูสกลนคร 300 คน จำนวน 300 คน เป็นรุ่นหนึ่งในการวิจัยนี้ และนักศึกษาแต่ละคนในจำนวน 300 คน ดังกล่าว อยู่ในรุ่นปีการศึกษา 2512

นักศึกษาที่สำเร็จ หมายถึง นักศึกษาที่เรียนแล้วสอบได้ ได้รับประกาศนียบัตรการศึกษาศึกษากำหนดเวลา สองปี หรือซ้ำกว่ากำหนด

นักศึกษาที่ออกกลางคืน หมายถึง นักศึกษาที่สอบตกให้ออก หรือถูกจำหน่ายทะเบียน ออกจากวิทยาลัยครูก่อนสำเร็จการศึกษาระดับ

นักศึกษาที่สอบตกให้ออก หมายถึงนักศึกษาที่สอบได้ระดับต่ำกว่าทางวิทยาลัยครูกำหนด ทำให้ต้องออกจากสถานศึกษา เช่น ได้รับคะแนนต่ำกว่า 1.5 เมื่อเรียนครบสามภาค หรือต่ำกว่า 1.8 เมื่อเรียนครบ ทภาค ทางวิทยาลัยครูจึงให้ออก

นักศึกษาที่ถูกจำหน่ายทะเบียน หมายถึง นักศึกษาที่ถูกให้ออกจากวิทยาลัย ด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งนอกเหนือจากระบบการวัดผล เช่น ลาออก ทำความผิด ซาลเรียนเกินกว่าวิทยาลัยกำหนด โดยไม่ส่งใบลาเป็นหลักฐาน หรือถึงแก่กรรม เป็นต้น

ความสูญเสียทางการศึกษา (Educational Wastage) หมายถึงความสูญเสียทางการศึกษาในรูปการ เรียนช้ากว่ากำหนด หรือการออกกลางคัน

จำนวนปีที่นักศึกษาใช้ตามหลักสูตร (Minimum Number of Student Years Required) หมายถึงผลคูณของจำนวนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา กับจำนวนปีตามหลักสูตร ตัวอย่าง เช่น ในปีการศึกษา 2512 มีผู้สอบคัดเลือกได้ 400 คน สำเร็จการศึกษาในเวลา สองปี ตามหลักสูตรจำนวน 350 คน ดังนั้นจำนวนปีที่นักศึกษาใช้ตามหลักสูตร คือ 350 คูณ 2 ซึ่งได้เท่ากับ 700 ปี

จำนวนปีที่นักศึกษาใช้จริง (Actual Number of Student Year Used) หมายถึงผลรวมของจำนวนปีที่นักศึกษาใช้จริงทุกคน จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ตัวอย่างเช่น ในปีการศึกษา 2512 มีผู้สอบคัดเลือกเข้าเรียนได้ 100 คน สำเร็จการศึกษา 80 คน โดยใช้เวลาเรียนต่างกันดังนี้ สำเร็จ 50 คนในเวลา 2 ปี สำเร็จ 25 คนในเวลา 3 ปี และ สำเร็จ 5 คนในเวลา 4 ปี ดังนั้นจำนวนปีที่นักศึกษาใช้จริง คือ

$$\begin{aligned} 50 \times 2 + 25 \times 3 + 5 \times 4 &= 100 + 75 + 20 \\ &= 195 \text{ ปี} \end{aligned}$$